

POPULARNONAUKOWE STRESZCZENIE PROJEKTU

W projekcie „**Migrująca Pamięć/Pamięć Migracji: Poradziecka Żydowska Literatura Amerykańska**” analizowane są powieści, opowiadania, wspomnienia i powieści graficzne pisarzy i pisarek, którzy przybyli do Stanów Zjednoczonych i Kanady pod koniec lat 80. lub na początku lat 90. ze Związku Radzieckiego bądź byłego Związku Radzieckiego. Od początku XXI wieku tworzą oni inspirowaną autobiograficznie anglojęzyczną literaturę, poruszającą takie wątki jak imigracja, żydowskość w Ameryce Północnej oraz Związek Radziecki jako miejsce pochodzenia. Do wspomnianych pisarzy i pisarek należą m.in.: Gary Shteyngart, David Bezmozgis, Lara Vapnyar, którzy zainicjowali ten trend literacki, oraz Ellen Litman, Anya Ulinich, Keith Gessen, Sana Krasikov, Irina Reyn, Michael Idov, Nadia Kalman, Yelena Akhtiorskaya, Boris Fishman, Julia Alekseyeva. Dzięki zdobywanym nagrodom i publikacjom w ogólnokrajowych mediach amerykańskich, jak *The New Yorker*, *The Atlantic* czy *The New York Times* zaczęły mieć znaczenie ich wypowiedzi na tematy żydowskie. Niekiedy też są oni rozpoznawani przez szeroką publiczność amerykańską. Ich twórczość literacka była tłumaczona na języki obce, w tym niektóre utwory na język polski (pozycje Krasikov, Shteyngarta oraz powieść Anji Ulinich).

Krytyka literacka również dostrzegła specyfikę tych pisarzy i pisarek. Ich twórczość literacka była omawiana głównie przez amerykańskich ruscystów. Ten projekt badawczy patrzy na nią z innej perspektywy: ponieważ pisarki i pisarze ci funkcjonują na amerykańskim rynku wydawniczym, pracują na amerykańskich uczelniach oraz dobitnie akcentują w swoim pisarstwie żydowskość, staram się odczytać ich teksty jako część żydowskiej literatury amerykańskiej. Jednak, jak się okazuje, ich dzieła nie w pełni odpowiadają potocznym wyobrażeniom o żydowskiej literaturze amerykańskiej, z jej specyficzną pamięcią Zagłady, tematem Izraela oraz religijności. Niniejszy projekt podejmuje tę kwestię i próbuje ją rozwiązać w odniesieniu do zagadnień pamięci i migracji.

W tym celu, badaniu zostaną poddane cztery obszary. Po pierwsze, przyjrę się reprezentacji pamięci Holocaustu w tej twórczości i temu, jak łączy się z pamięcią zbrodni stalinowskich. Po drugie, zajmę się sposobem przedstawienia Europy Wschodniej, która nie jest dla nich lub nie jest jedynie odległą, odmienną, przestrzenią pohołokaustową, jak to ma miejsce często we współczesnej żydowskiej literaturze amerykańskiej. Po trzecie, twórczość ta tworzy również pamięć o Związku Radzieckim – w tym kontekście postawię pytanie, co jest przedmiotem pamięci, a co raczej zapomnienia. I po czwarte, spojrzę na tę literaturę z perspektywy literatury etnicznej w Stanach Zjednoczonych i zastanowię się, na przykład, z jakiego powodu w prozie tej pojawia się tak dużo bohaterów i bohaterek pochodzenia azjatyckiego. Rezultatem badań będzie manuskrypt książki, w którym przedstawione zostaną efekty badań.

Badania literatury poradzieckich żydowskich imigrantów są znaczące społecznie ponieważ rosyjskojęzyczni Żydzi stanowią obecnie ok. 10% Żydów amerykańskich, a wedle szacunków nawet 25% Żydów w Nowym Jorku. Dzięki temu projektowi mogę zatem przyczynić się do uwidocznienia kulturowego doświadczenia istotnej części żydowskiej mniejszości w Stanach Zjednoczonych i tym samym postawić też pytanie, czym dziś w USA jest żydowskość. Zakładam również, że podjęcie kwestii Związku Radzieckiego i szerzej postsocjalistycznej Europy Wschodniej w kontekście USA może pomóc podkreślić pewne nienazwane założenia badań kulturowych nad pamięcią i migracją i tym samym być przydatne dla szerszego grona badaczy i badaczek.